Tolmeldajate-teemalised mõttetalgud

LIFE-IP projekt „Loodusrikas Eesti“

Tegevus A7

Ask Lõhmus, Riinu Rannap, Raul Rosenvald

Maarja Vaikre, Virve Sõber

Veebiseminar 8. aprill 2021

LIFE-IP ForEst&FarmLand

LIFE18IPE/EE/000007

Osalejad (*ainult ennelõunal): Merit Otsus ja Merike Linnamägi (Keskkonnaministeeriumi looduskaitse osakond), Eva Lind, Elise Joonas, Mariann Leps ja Riina Pärtel (MeM taimekaitse ja väetise osakond), Martti Mandel (MeM Põllumajanduskeskkonna büroo), Marika Mänd (Eesti Maaülikool), Eneli Viik (Põllumajandusuuringute Keskus), Nele Sõber* (Keskkonnaamet), Marju Keis* (Keskkonnaameti Liigikaitse büroo), Kaupo Kohv (Riigimetsa Majandamise Keskus), Aleksei Lotman ja Silvia Lotman (Eestimaa Looduse Fond), Aveliina Helm, Maie Kiisel* ja Tiit Teder (Tartu ülikool).

Korraldajad: Asko Lõhmus, Riinu Rannap, Raul Rosenvald, Virve Sõberja Maarja Vaikre (Tartu ülikool)

Kuulajatena: Kaidi Tingas ja Voldemar Rannap (Keskkonnaministeerium)

Kell 10.40-11.05 Sissejuhatus. Asko tutvustas mõttetalgute formaati LIFE-IP (2020-2029) projekti osana, korraldajaid ning tehnilisi detaile. Virve tegi sisulise sissejuhatuse tolmeldajate teemasse, rõhuga loodusliketolmeldajatemitmekesisusele ("praktiliselt kõik putukad, kes õitel käivad, [kelle rollid] ei ole üksteisega asendatavad") ja nende kaitseks vajalikule tegevuskavale. Tutvustamist leidsid mh käimasolev RITA ForBee projekt, tolmeldajate olulisus nii looduslike kui ka kultuurtaimede jaoks, vajadus püsivate mitmekesiste elupaikade järele (sh nii toitumis-, pesa- kui ka talvitumis-ja varjepaigad), mesilaseliikide ohustatus Euroopas ja Eestis (285 liigist enamik erakmesilased, kelle eluaegne liikuvus on ainult paarsada m), olulisimad ohutegurid Eestis (eriti põllumajanduslik maakasutus, ka metsandus). *Tegevuskava jaoks on tähtis mõista, kuidas olemasolevad meetmed toimivad ja mida oleks juurde vaja*.

***

Kell 11.00-12.00 Olemasolevate meetmete kaardistamine. Igaüks sai tähtsuse järjekorras nimetada praeguseid tolmeldajate kaitseks või tavapraktikate leevendamiseks olemasolevaid võtteid, täpsustades, kuidas need on korraldatud ja mida võiksid mõjutada. See küsimus oli osalejatele ka ette saadetud (6. aprillil). Pärast sisulist korrastamist lõunapausi ajal ja esmaseid parandusi k. 13.00-13.10 saime järgmise nimekirja. Pangem tähele, et EL uueks eelarveperioodiks (sellele vastava uue Maaelu arengukavaga) planeeritud uusi toetusmeetmeteid võib vaadelda nii uutena (praegu

eristatud A13) kui ka olemasolevate laiendustena (praegu A2 ja A6); praegu on veel lahtine, mis mahus need meetmed rakenduvad.

A. Põllumajanduse, kultuurmaastike ja elanikkonnaga seotud meetmed

A1. Mahepõllumajanduse toetusmeede, mis on sätestatud Maaelu arengukava alusel Maaeluministri määrusega, ja vähendab pestitsiidide kasutamist põllumajandusmaal.

A2. Mee mesilaste korjealade rajamise lisameede, mis on suunatud mesinikele keskkonnasõbraliku majandamise toetuse raames; neil aladel ei tohi kasutada glüfosaate ning tuleb külvata erinevaid korjekultuure. Funktsionaalselt sarnane (aga taotlejale lihtsam ja ehk siis ka laiemalt kasutatav) saab olema planeeritav tolmeldajate tugialade võrgustiku toetusmeede.

A3. Keskkonnasõbraliku majandamise toetusmeetmeraames muud tolmeldajate toitumispaiku kujundavad meetmed, eeskätt põldudevahelised ja metsaservade rohumaaribad, nõue kasvatada 15% pinnast liblikõielisi ja glüfosaatide kasutamise piirangud. Samuti nõue läbida koolitusi, kus mh saab tutvustada tolmeldajate temaatikat. Toetab eriti just põhitolmeldajaid, nagu mesilased, kes varuvad sealt toitu ka oma järglastele.

A4. Toetused loomapidajatele, eeskätt lambapidajatele, mis kaudselt võiks soodustada lambakarjamaade ja sedakaudu avamaastiku püsimist.

A5. Maastikuelementide säilitamise kohustus ühtse pindalatoetuse raames (Maaeluministeerium), mis võimaldab säilitada nt putukatele tuulevarju pakkuvaid ja tavaliselt loodusliku taimestikuga ümbritsetud hekke. (Sealsamas hekkide rajamisemeedet ei ole, kuid seda nõutakse nt keskkonnasõbralikus puuvilja-ja marjakasvatuses, vt A15, ja võidakse teha keskkonnasõbraliku majandamise toetusmeetme raames suurte põllualade liigendamiseks, vt A3.)

A6. Püsirohumaa säilitamise kohustus ühtse pindalatoetuse raames (Maaeluministeerium), mis ei luba põllumajandustootjatel nõuetele vastamiseks >5% pindalalist vähenemist 2015. aastaga

võrreldes. Uuel eelarveperioodil planeeritakse laiemat väärtuslike (liigirikaste) püsirohumaade toetusmeedet.

A7. Ühtse pindalatoetuse raames ka nõue pidada ökoalasid (Maaeluministeerium), s.t jätta teatud juhtudel vähemalt 5% põllumaast aktiivsest kasutusest (sh pestitsiidide kasutusest) kõrvale. Selleks sobivad nii maastikuelemendid kui ka liblikõieliste kasvatamine.

A8. Toetusmeede turvasmuldadele (varem) rajatud põldude majandamiseks püsirohumaadena.

A9. Piirkondlik veekaitsetoetus, mida Maaeluministri määruse alusel korraldab PRIA, ja kus toetatakse põllumajandusmaade kasutamist rohumaana nitraaditundlikel aladel.

A10. Traditsioonilise taluarhitektuuri toetus (Muinsuskaitseamet), mille raames on paaril viimasel aastal saanud taastada rookatuseid; need on paljudele tolmeldaja liikidele pesitsus-ja varjepaikadeks.

A11. Kiviaedaderajamise toetus Maaelu arengukava alusel, mis loob varjepaiku.

A12. Elektriliinialuste lahtihoidmine. Isegi 5-10 a rotatsiooni puhul väga oluline tolmeldajate elupaiku hoidev meede, eeskätt liigirikka taimestiku kaudu.

A13. Ökosüsteemi teenuste säilitamise toetusmeede (planeeritavuuel EL eelarveperioodil), mis väärtustab mitmekesise struktuuriga põllumajandusmaastikke, sh konkreetselt indikaatoritena nii tolmeldajaid kui ka põllukahjurite looduslikke vaenlasi.

A14. Toetus täppisviljeluse masinate ja vahendite soetamiseks (põllumajandusettevõtte tulemuslikkuse parandamise investeeringutoetus). Võimaldab optimeerida väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamist.[1]

A15. Keskkonnasõbraliku puuvilja-ja marjakasvatusetoetus, mida jagatakse Maaelu arengukava

[1] **Aleksei Lotman:** Investeeringutoetustegaon nii ja naa: mõned neist võivad tõesti vähendada survet tolmeldajatele, aga mõned võivad hoopis seda survet suurendada.

kaudu läbi Maaeluministeeriumi; need aiad on õiteajal eeldatavasti olulised tolmeldajate toitumispaigad. Lisaks on nõue, et toetusõigusliku maa iga põllu ühel küljel peab hiljemalt kohustuseperioodi teise aasta 1. mai seisuga olema vähemalt kaherealine ja -liigiline kaitsehekk.

A16. Taimekaitsevahendite riskihindamiseprotseduur (vastavalt EL asjakohasele määrusele ja maismaaorganismide riskihindamise juhendile), mis hõlmab riske meemesilasele, kuigi (põhimõtteliselt) võiks laieneda ka teistele lülijalgsetele. Ülemäärase riski puhul on võimalik seada kasutuspiiranguid või toodet turule mitte lubada.[2]

A17. Õitsvate taimede taimekaitsevahendiga pritsimise keeld (v.a. konkreetselt seda lubava märkega vahendite korral), vastavalt Põllumajandusministri määrusele nr. 90. Võimaldab vähendada tolmeldajate kokkupuudet taimekaitsevahenditega.

A18. Taimekaitsevahendite vabamüügipiirangud, mis on seatud taimekaitseseaduse alusel ja võimaldavad enamikku taimekaitsevahendeid hankida ainult koolituse läbinud isikutel.

A19. Teehooldajate viimseaegne suundumus vähendada glüfosaatide kasutamist teeservades, mis on õiguslikult otse reguleerimata(vt A21), kuid mida hooldajate(Maanteeamet, kohalikud omavalitsused)initsiatiivil kirjutatakse tingimusena hoolduslepingutesse.

A20. Tolmeldajate teemalisi õppe-ja infomaterjale saab luua Keskkonnainvesteeringute Keskuse keskkonnateadlikkuse programmiraames.
* Lisaks mainiti järgmisi meetmeid, mille sisukus tolmeldajate seisukohast vajaks täpsustamist.[3]

A21. Taimekaitsevahendite säästva kasutamise tegevuskava (2019-2023) põhimõtted, nt integreeritud taimekaitse kohustus professionaalsetele kasutajatele ja avalikes kohtades keemilisest taimekaitsest loobumine. Selgeid tolmeldajatele suunatudtegevusi ja piiranguid sealt eelnevale vist ei lisandu.

---

[2] **Aleksei Lotman:** EL pestitsiidide turule toomise määrus 1107/2009 on tõesti aidanud mõnede tolmeldajatele eriti ohtlike pestitsiidide (eelkõige neonikotinoidide seast) turult eemaldamist, aga kui vaadata EL putukate käekäiku, piisavalt tõhus ta ilmselt pole.
[3] välja ütlemata jäänud idee vestlusaknas: **Marju Keis:** biojäätmete kohtkomposteerimisega seonduvad toetused/meetmed?

A22. Kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade toetus, mis võiks edendada rohumaade püsimist, kuid mille mõju võib oleneda kasutatavatest võtetest.

B. Metsandusega seotud meetmed

B1. Loodusliku uuenemisekasutamine raiesmikel, mis võimaldab kujuneda looduslikult mitmekesisel puistul; samuti ei kahjustata taimestikku nii nagu istutamiseks maapinna ettevalmistamise puhul. Seotud nt sertifitseerimisnõuete ja puuliigilise mitmekesisuse tagamise püüuga säästlikus metsamajanduses.

B2. Metsamaal tohib Eestis pestitsiide kasutada ainult ekspertiisi alusel.

B3. Metsa vääriselupaikade säilitamise nõuded ja toetused, mis võimaldab eriliste elupaikade hoidmist (sh puisrohumaad).
* Lisaks mainiti järgmisi meetmeid, mille sisukus tolmeldajate seisukohast vajaks täpsustamist.[4]

B4. Metsasihtide avamine, mis võib olla nii positiivse kui ka negatiivse mõjuga meede**. Tiit Teder:** arvan, et metsamaastikus piisab tolmeldajatele laiade teede ja sihtide lahti hoidmisest ning kraavide hooldusest (pakub mitmekesiseid elupaiku!). **Silvia Lotman:** kõiki kraave ei peaks hooldama, nt pajude säilitamine.

C. Loodushoiu-ja maastike kaitse meetmed

C1. Poollooduslike koosluste hoolduse meede, mis on sätestatud Maaelu arengukava alusel maaeluministri määrusega ja mida korraldab PRIA; soodustab taimestiku mitmekesisust.[5]

---

[4] välja ütlemata jäänud idee vestlusaknas: **Martti Mandel:** Kuna metsaduse meetmeid vähe, siis pakun juurde Natura 2000 erametsamaa toetuse: https://www.riigiteataja.ee/akt/104112020006

[5] **Aleksei Lotman:** Poollooduslike koosluste hooldus on ka põllumajandus [s.o võib kuuluda ka kategooriassse A], eelkõige lihaveisekasvatuse ja lambakasvatuse 'sektorites' on sellel päris suur osakaal.

C2. Poollooduslike koosluste taastamisetoetusmeede, mida korraldab Keskkonnaministri määruse alusel Keskkonnaamet. Aitab suurendada poollooduslike koosluste pindala ja taastada tolmeldajatele väärtuslikke elupaiku.[6]

C3. Kaitsealade hoidmine biotsiidi-ja väetisevabana vastavalt looduskaitseseadusele, esmajoones sihtkaitsevööndites, printsiibis ka piiranguvööndites. Säilitab looduslikku taimestikku, millest eripärased (teiste meetmetega võrreldes) on sood, kus on olulisi elupaiku ja ressursse tolmeldajatele (nt pajud).[7]

C4. Riikliku kaitse all olevate parkide taastamine Keskkonnainvesteeringute Keskuse looduskaitseprogrammist, mis võimaldab hoiab kultuurmaastikus tolmeldajate elupaiku.

C5. Rohealad ja –koridorid, mida planeeritakse planeeringuseaduse alusel üldplaneeringuga ning mis võimaldavad tagada maastike mitmekesisust.

C6. Veekaitsevööndite meede vastavalt veeseadusele, kus mh on piirangud ka taimekaitsevahendite kasutusele ja mis tekitavad putukarikkaid ökotone vee-ja maismaapiiridel.

C7. Võõrliikide tõrjeprotseduurid. Neist aasia vapsikut (*Vespa velutina nigrithorax*) tuleb tõrjuda kogu Euroopa Liidus nn võõrliigi määruse alusel; see liik (nagu ka eeldatavasti lisatav *Vespa mandarini*) ohustab peamiselt meemesilast, aga ka looduslikele mesilastele. Tõrjevõimekus on hetkel küll väike, aga regulatsioon on loodud. Kaudse mõjuga tolmeldajatele on ilmselt ka võõrtaimeliikide loodusesse laskmise keeld ja mõne liigi tõrje.

***

Kell 13.15-15.00 puuduolevate meetmete ja nendega seotud probleemide kaardistamine. Igaüks sai esmalt tähtsuse järjekorras nimetada vajalikke, ent praegu puuduvaid tolmeldajate kaitse või tavapraktikate leevendamise võtteid, täpsustades, kuidas neid võiks korraldada ja mida need võiksid

[6] **Kaupo Kohv:** Erinevaid rahastusi PLK taastamiseks ja hooldamiseks on päris palju nii EL kui siseriiklikud meetmed
[7] **Aveliina Helm**: Looduskaitse programm KIKis [...] aitab ellu viia kaitsealade ja hoiualade kaitsekorralduskavades kavandatud meetmete rakendamist (§ 24 lg 4 p 1); kaitstavate loodusobjektide hooldamist (§ 24 lg 4 p 2); kaitstavate looma-, taime-ja seeneliikide ning elupaikade soodsat seisundit taotlevate tegevuskavade elluviimist (§ 24 lg 4 p 4).

parandada. Teises osas sai vähemalt kaks inimest sõna (üks Asko valikul, teine omal soovil) selleks, et tuua välja iga pakutud puuduoleva meetme võimalikke puudusi nii mõju kui ka teostatavuse osas; täiendavat kriitikat sai esitada vestlusaknas.

Võimalik uus meede	Eeldatav mõju	Probleemid
U1. Tolmeldajad kaitsekorralduskavadesse	Sisustab otseselt tolmeldajaid kaitsvate võtetega	Jääb formaalseks, liiga üldiseks, ei anna midagi juurde (praktiliste tegevusteni ei jõuta)
U2. Ohtlikele pestitsiididele täiendavad piirangud	EdendabA16, A18, A21, et tõsta tolmeldajate ellujäämust	Koguste vähendamisel ja ainete mitmekesisuse vähendamisel: resistentsus, alles jäävate suuremad kogused, illegaalne kasutus. Puuduvad madala riskiastmega head alternatiivid
U3. “Pestsiidivabade hektarite“ (ka ajutiste) toetusmeede	Lisab A1, A3, A7 motivatsiooni suurendada pestitsiidivaba pinda	Sama funktsiooni täidavad teised meetmed ja eraldi toetus pole piisavalt atraktiivne. Pigem kohustus teatud põllusuurusest?
U4. “Väärtuslike püsirohumaade” toetusmeede	Soodustab kunagiste kultuur-rohumaade muutumist looduslikumaks (vrd A6)	Ei piisa majandamise mitme-kesistamiseks. Võib konkureerida samale toetusrahale, mis pool-looduslike koosluste hooldamine.
U5.Taimekaitsevahendite riskihindamise täiendamine looduslike tolmeldajate seisukohalt Uuringud	Laiendab A16 mõju meemesilaselt ka teistele tolmeldajatele; praegune protseduur aegunud	Suured liikidevahelised erinevused sama toimeaine puhul

puuduvad, aeglane menetlus.		
U6. Õiterikaste alade hoidmine kogu sesooni jooksul, nt püsirohu-maade niitmisintensiivsuse vähendamise kaudu (aga üldmeede eri olude jaoks)	Tolmeldajate toidubaasi mitmekesistamine ja püsivus	Tuleb jälgida, et praktika ei nihkuks lihtsalt niitmise edasilükkamiseks, mis muudab taimekooslusi. Jõustamine vajab väga spetsiifilisi hoobasid. Liikide vähenemine ei tulene ainult toitumisaladest; peab planeerima kogu elupaika
U7. Looduslike servade ja maastikuelementide loominetäppishoolduse raames	Väikeste vähe produktiivsete või muul põhjusel ebaratsionaalsete põlluosade jätmine looduslikumaks intensiivsetes põllumaastikes[8]	Korralduslikult keeruline ja tülikas; põllumehe motivatsioon küsitav. Kui paljudeni selline tehnoloogia jõudnud on?
U8. Põllumaastiku puhveralade ruumiplaneerimine (elementide kompleksid, paiknemise arvestamine toetusmeetmetes)	Ökoloogiliselt terviklike elupaigakomplekside loomine, kus väärtustatakse ka puhverala paiknemist maastikul.	Kes seda planeerib ja oskab, kust saada juhised? Üksikmajandaja jaoks keeruline; raske hallata
U9. Linnaümbruste kultuurmaastiku kaitse valglinnastumise eest	Säilitaks linnade ümber rohelise vööndi, kasutades üldplaneeringu võimalusi (laiem kasu elurikkusele)	Eeldaks tegelemist põhjusega ja võib-olla seaduse taset (mis poliitiliselt küsitav saavutada). Äkki hoopis soodustab tolmeldajaid?[9]
U10. Täpsustada hooldusnõudeid: liinialused, teeservad (ka raudtee),	Laiendada ja hoida tolmeldajate elupaiku, v-o ka	Konfliktsed hooldusnõuded (nt vastuolu ohutussooviga), päikeseparkidel väike pindala

[8] **Kaupo Kohv:** põldudel on ju ka oma vääriselupaigad, liigniisked sulglohud, maaparandusega tekitatud kivikujad, kus esinevad pajud ja jm vanemad puud jne

[9] **Marika Mänd:** Linnaaedadesse istutatakse peamiselt võõrliike, mis muidugi meeldivad tolmeldajatele sageli palju rohkem kui meie kohalikud liigid. Me soodustame seega võõrliikide levikut.

päikesepargid	spetsiifiliselt[10]	
U11. Era-aedade hooldussoovitused	Laiendada ja hoida tolmeldajate elupaiku	Soovitus ei pruugi olla tõhus, ei järgita, samas kohustuslikke nõudeid seada pole realistlik.
U12.Pajude säilitamine maastikes	Kevadine toidubaas tolmeldajatele	Pajud sageli kraaviäärtes, kus segavad kraavipuhastamist. Võivad soosida kobrast.
U13. Põlluga piirneva metsamaa majandamisele tolmeldajatest lähtuvad nõuded[11]	Põldudel toituvate tolmeldajate jaoks varje-ja talvituspaikade kujundamine ning toidubaasi mitmekesistamine	Nõuded sageli majanduslik kulu metsaomanikule. Olulisem tagada metsamajandamise mitmekesisus kui ühtsed nõuded.
U14.Tolmeldajaid puudutava infomaterjali koostamine ja koondamine kättesaadavaks	Eri sihtgruppide harimine, võib-olla ka nõustamine; sh ka pestitsiidide kasutamise koolituste raames.	Kuidas viia inimesteni? Paljusid probleeme ei lahenda üksnes teadvustamisega
U15.Valgustusraietele täiendavad nõuded monokultuursetes puistutes.	Tolmeldajatele oluline puistu mitmekesisus, sh remmelgad, pärn jt puuliigid majandusmetsades	Keerulisem, puidutulu vähem. Praegune metsamajanduse mudel ei soosi
U16.Ohustatud liikidele püsielupaikade moodustamine	Kaitseb suunatult kõige ohustatumate liikide kõige tähtsamaid esinemiskohti	Populatsioonid ei ole püsivad, info nende ohuteguritest ja võimekus tegeleda väike. Kohmakas protseduur.

[10] **Tiit Teder:** kui päikeseparkide alt intensiivselt ei niideta, võiks seal kujuneda tolmeldajatele soodne tuulevarjuga elupaik. **Aveliina Helm:** kas võib olla ka mõeldav spetsiifiliste vajadustega liikidele elupaikade loomine -näiteks et mõni päikesepark (või rekultiveeritud karjäär) justsoosiks avatud lubjapinda jm spetsiifilisi tingimusi
Kaupo Kohv: FSC sertifikaadi nõuetest tulenevalt on RMK-l juba olemas näiteks meede avamaastike servades õitsvate põõsaliikide säilitamiseks eraldi puhvervööndina
[11] **Kaupo Kohv:** FSC sertifikaadi nõuetest tulenevalt on RMK-l juba olemas näiteks meede avamaastike servades õitsvate põõsaliikide säilitamiseks eraldi puhvervööndina

Täpsustusi uutele meetmetele

Silvia Lotman: kaitsekorralduskavades on seni tolmeldajatega otseselt seotud ainult uuringud, mõnel juhul viide tolmeldajate arvestamisele niitude taastamisel ja hooldamisel, Kurese kaitsealal viide tegevuskava vajalikkusele (U1).

Aleksei Lotman: U3 eesmärk oleks pöörata pestitsiidikasutuse suurenemise trendi: https://andmed.stat.ee/et/stat/keskkond__pollumajanduskeskkond/KK2085/table/tableViewLayout

Aveliina Helm: Me oleme teinud millalgi ka sellise tabeli, ehk on abiks: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1dh2UDlERy7RienfBV0mwziHWd9BJ3EOuPr6Q7mdnYhA s.o. osa tööst: Helm, A., Takkis, K., Riibak, K., Prangel, E., Meriste, M., Devalez, J., Keerberg, L., Trepp, R., Vain, S., Aavik, T. 2020. Loodusliku elurikkuse säilitamine põllumajandusmaal. Projekti lõpparuanne. Koostatud Maaeluministeeriumile programmi „Põllumajanduslikud rakendusuuringud ja arendustegevus aastatel 2015–2021“ lepingu nr 73 raames. Tartu Ülikool, Ökoloogia ja Maateaduste Instituut.

Marika Mänd, Riina Pärtel: vaja olekski süsteemselt kaardistada juba olemasolevad täppisnõuded, nt pestitsiidide kasutamise piirangud veekogudest teatud kaugusel(sh erinevad, olenevalt veekogust ja taimekaitsevahendist), pöörangukohtades jms (U3, U7).[12]

Marika Mänd: Facebookis on kimalaste sõprade leht, mida aitab kureerida Villu Soon; edasi saab arendada pestitsiidikasutajate koolitust, mis seni on inimeste kaitsele suunatud. Eva Lind: viimastel aastatel on see aspekt koolitustes juba sees (U14)

/Arutelu liigikaitse teemal, U16:/ **Tiit Teder:** tolmeldajatest üldisemalt ei oska öelda, aga päevaliblikatest on ohustatud liigid tüüpiliselt seotud lubjarikaste niitudega. **Marika Mänd:** kimalastest on eriti tundlikud pikasuiselised liigid, aga nende puhul on abiks näiteks ristikute kasvatamine põllumaadel. **Asko Lõhmus:** meede oleks püsielupaikade moodustamine, mismõne liigi puhul võiks see olla otstarbekas [Tiit ja Virve noogutavad].

[12] **Aveliina Helm:** veeseadust lihtsalt ei täideta.+ puhvertsoonid peaksid olema oluliselt laiemad kui praegu ette nähtud. Taust siin: https://www.digar.ee/viewer/et/nlib-digar:276783/249126/page/11

***

Kell 15-15.15 ürituse tagasiside. Sõna võtnud olid täitsa rõõmsad konstruktiivse ürituse üle. Kriitilistest märkustest arutasime veidi pikemalt selle üle, kuidas saaks seda arutelu laiendada põllumeeste ringi, sh LIFE-IP projekti võimalusi kasutades (Aveliina).

Ülaloleva võttis kokku Asko, kasutades Maarja, Riinu ja Rauli tehtud märkmeid, seminari salvestist ja vestlusaknasse kirjutatud kommentaare. Registreerunutele saadetud 11.04.2021